

ANDRZEJ KOLK

Problemy ochrony lasu w obiektach leśnych prawnie chronionych¹⁾

Проблемы защиты леса в лесных объектах охраняемых законом

Problems of forest protection in forest objects protected by law

1. WSTĘP

Do obiektów leśnych prawnie chronionych należą tereny zalesione znajdujące się w parkach narodowych, rezerwach przyrody, w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu.

Lasy w obiektach leśnych prawnie chronionych charakteryzują się dużą różnorodnością zespołów roślinnych i świata zwierzęcego oraz zróżnicowaną wartością przyrodniczą. Mają one do spełnienia różne funkcje ochronne, społeczne i produkcyjne. Dlatego też w takich obiektach najważniejszym zadaniem ochrony lasu jest utrzymanie lasów w dobrym stanie zdrowotnym.

2. WAŻNIEJSZE PROBLEMY OCHRONY LASU W PARKACH NARODOWYCH I REZERWATACH PRZYRODY

Problemy ochrony lasu w parkach narodowych i rezerwach mają charakter dość specyficzny, gdyż dotyczą lasów o różnym stopniu pierwotności i ukierunkowania funkcji oraz specjalnego przeznaczenia i celu, w których na powierzchniach podlegających ochronie ścisłej nie wykonuje się zasadniczo żadnych zabiegów gospodarczych. Zabiegi te można wykonywać jedynie na powierzchniach objętych ochroną częściową. Muszą one jednak zmierzać do zachowania środowiska przyrodniczego w nie zmienionym stanie, bądź też do przywrócenia mu stanu naturalnego. Nie jest to zadanie łatwe, zwłaszcza w aktualnej sytuacji sanitarnej i zdrowotnej niektórych parków i rezerwatów, w których drzewostany są już chore lub trwale zagrożone przez różne czynniki biotyczne, abiotyczne i antropogeniczne.

¹⁾ Referat wygłoszony na Sesji naukowej PTL w Malinówce, 15 czerwca 1985 r. nt.: „Kierunki i zasady postępowania w lasach objętych ochroną przyrody i krajobrazu lub wymagających ochrony”.

Spośród różnych czynników przyczyniających się do osłabienia, a nawet zamierania lasów w parkach i rezerwach, większość autorów na pierwszym miejscu wymienia przemysłowe zanieczyszczenia powietrza. Największe i szybko rosnące szkody związane z wpływem tego czynnika występują w parkach narodowych: Ojcowskim, Świętokrzyskim, Karkonoskim, Wielkopolskim i Kampinoskim.

Na obszarach nadleśnictw znajdujących się w strefach zagrożenia przemysłowego znajduje się około 100 rezerwatów. Największe szkody spowodowane emisjami gazów i pyłów stwierdzono na terenie rezerwatu „Murcki” (woj. katowickie). W rezerwacie tym pozostały tylko drzewa liściaste, których stan zdrowotny także nie jest zadowalający. Duże szkody wystąpiły również w rezerwacie „Zielona Góra”, „Segiet”, „Zadni Gaj”, „Góra Tur”, we wszystkich rezerwach województwa krakowskiego, wielu rezerwach województwa piotrkowskiego, opolskiego, wałbrzyskiego, bydgoskiego, szczecińskiego i innych.

Drugim ważnym czynnikiem ujemnie oddziałującym na stan zdrowotny drzewostanów w parkach i rezerwach jest turystyka. Ocenia się, że parki narodowe odwiedzane są w ciągu roku przez ponad 9 mln osób. Najintensywniej turystycznie eksploatowany jest Tatrzański Park Narodowy (około 3 mln osób), najmniej Park Słowiński i Bieszczadzki. Penetracja ludzi powoduje udeptywanie gleby, niszczenie runa, łamanie pędów, uszkodzanie kory i pojedynczych drzew. Na skutek takiej działalności po kilku latach spada przyrost drzew i przyspiesza się proces ich wydzielenia.

Duże szkody w niektórych drzewostanach parków i rezerwatów wyrządzają czynniki abiotyczne. Spośród wszystkich abiotycznych czynników największe szkody powodują wiatry i okiść. Ich niekorzystny wpływ na drzewostany iglaste wielokrotnie został odnotowany w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych w parkach położonych w rejonach górskich. Ostatnio wiatr wyrządził szkody również w parkach położonych na nizinach. Jesienią 1981 r. wiatry huraganowe poważnie uszkodziły drzewostany w Roztoczańskim Parku Narodowym powodując w nich wywroty i złomy. Również na skutek szkód pohuraganowych (7 i 9 marca 1983 r.) w Białowieskim Parku Narodowym nagromadziła się duża ilość materiału łęgowego i pokarmowego dla szkodników wtórnych (kambiofagów i ksylofagów), szczególnie w świerczynach. Masę złomów i wywrotów oszacowano na około 20 tys. m³.

Gradacje szkodników pierwotnych i wtórnych obejmują również lasy parków i rezerwatów.

W ostatnich latach byliśmy świadkami jednej z największych w historii leśnictwa polskiego gradacji brudnicy mniszki (*Lymantria monacha* L.). Szkodnik ten nie ominął drzewostanów na obszarach objętych ochroną przyrody i krajobrazu. W latach 1981—1984 brudnica mniszka wystąpiła na terenie 4 parków narodowych (Kampinoskiego, Słowińskiego, Wielkopolskiego i Wolińskiego) na powierzchni 27 427 ha, a zabiegami ochronnymi objęto obszar 23 983 ha (tabela).

Jeszcze wcześniej, bo już w 1977 r., zaobserwowano na terenie Karkonoskiego Parku Narodowego na powierzchni 263 ha masowy pojaw wskaźnicy modrzewianeczki (*Zeiraphera diniana* Gn). W 1978 r. gradacją

Występowanie i zwalczanie brudnicy mniszki w parkach narodowych w latach 1981—1984

Rok	Kampinoski PN		Słowiński PN		Wielkopolski PN		Woliński PN	
	Powierzchnia (ha)							
	występowania	zwalczania	występowania	zwalczania	występowania	zwalczania	występowania	zwalczania
1981	20	—	725	—	—	—	—	—
1982	—	—	6 337	6 337	3 713	1 778	—	—
1983	—	—	6 464	6 464	4 509	4 509	4 655	4 655
1984	—	—	—	—	—	—	1 004	240
Wrazem	20	—	13 526	12 801	8 222	6 287	5 659	4 895

tego szkodnika zostały objęte drzewostany na powierzchni około 985 ha, a w 1979 r. powierzchnia zagrożona wyniosła 2345 ha. Największe nasilenie występowania wskaźnicy na terenie Parku stwierdzono w latach 1980—1981. W 1980 r. wskaźnica wystąpiła na 3211 ha, a w 1981 r. na 2948 ha. W następnych latach zaznaczył się wyraźny spadek liczebności populacji wskaźnicy modrzewianeczki na omawianym terenie. Zwalczania chemicznego nie prowadzono.

Od kilkudziesięciu lat poważnym zagrożeniem dla drzewostanów jodłowych Świętokrzyskiego Parku Narodowego są zwójki jodłowe. Największe znaczenie ma wyłogówka jedlineczka (*Choristoneura murinana* Hb).

W miejscach długotrwałego chronicznego występowania zwójek jodłowych dochodzi do powstawania gołożerów. Najsilniejsze żery zaobserwowano w latach 1976—1978. W roku 1976 około 4080 ha drzewostanów było uszkodzonych żerami zwójek, w tym 2620 ha rezerwatów ścisłych.

Od 1976 do 1980 r. w rezerwach częściowych Świętokrzyskiego Parku Narodowego przeprowadzano corocznie zabiegi ochronne biopreparatami.

Począwszy od 1981 r. nastąpiło wyraźne zmniejszenie się powierzchni drzewostanów objętych żerami zwójek jodłowych.

W ostatnich latach na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego obserwuje się masowe występowanie zasnujki wysokogórskiej (*Cephalcia falleni* Dal.). Szkodnik ten nie występował dotychczas w formie gradacji w lasach naszego kraju. Zaatakowane zostały przez niego lite śwerczyny rosnące na wysokości około 1000 m n.p.m. na powierzchni około 1800 ha, w tym na powierzchni około 500 ha w stopniu silnym. Począwszy od 1983 r. nasilenie gradacji zasnujki zmniejsza się.

Pod koniec lat siedemdziesiątych i na początku lat osiemdziesiątych w drzewostanach liściastych wielu rezerwatów i niektórych parków doszło do silnych żerów dokonanych głównie przez liczne gatunki z rodziny miernikowców, sówkowatych i zwójkowatych. Najważniejszymi i najliczniejszymi gatunkami były: piędzik przedzimek (*Operophtera bru-*

mata L), piędzik siewierak (*Operophtera boreata* Hb.), zimówek ogołotniak (*Hibernia defoliaria* L) i zwójka zieloneczka (*Tortrix viridana* L.). Wszystkie te gatunki oraz towarzyszące im: witalnik dębniak (*Semiothis notata* L.), brunatnica koziągłówka (*Pheosia tremula* Cl.), krępak nalipek (*Lycia hirtaria* Cl.) i wiele innych masowo wystąpiły wiosną 1980 r. na dębach, lipach, jesionach, klonach, grabach i wierzbach w rezerwacie przyrody „Przekop” (na terenie nadl. Sarnaki), gdzie spowodowały defoliacje drzew od 10 do 100%.

Drzewostany iglaste i liściaste osłabione żerami szkodników liściożernych, przez emisje przemysłowe i inne czynniki szkodotwórcze są następnie atakowane przez szkodniki wtórne, dobijające drzewa uszkodzone. Wskutek tego w takich drzewostanach gwałtownie wzrasta masa stojących lub leżących martwych drzew.

Analizując stan sanitarny drzewostanów iglastych w parkach w ostatnich kilku latach (na podstawie sprawozdań uzyskanych z parków narodowych) można stwierdzić, że łączna masa drewna pochodzącego z cięć sanitarnych i przygodnych systematycznie wzrasta, a w okresie od 1 X 1983 do 30 IX 1984 r. określona została na 65,1 tys. m³ (dane z 11 parków narodowych). Również wzrasta masa drewna zakwalifikowanego do usunięcia, a pozostawionego w lesie po 30 września. W 1984 r. po 1 października pozostało w lesie do usunięcia 198,5 tys. m³ drewna z drzew zasiedlonych, opuszczonych i nie zasiedlonych, tj. przeszło 3 razy tyle, ile pozyskano go w ciągu całego roku gospodarczego.

Najwięcej posuszu sosnowego pozyskano w Wielkopolskim Parku Narodowym, Słowińskim FN, Roztoczańskim FN, Kampinoskim PN i Wolińskim FN. Największe masy drewna zakwalifikowanego do usunięcia przypadają również w kolejności na: Wielkopolski PN, Słowiński PN, Kampinoski PN i Roztoczański PN. (Według stanu na 30 XI 1984 r. zainwentaryzowana masa posuszu czynnego i jałowego w drzewostanach sosnowych Wielkopolskiego PN wynosiła 85 tys. m³, w tym 35 tys. m³ drewna tartaczego).

Tak znaczne ilości posuszu wywiezionego i jeszcze zalegającego w lesie powstały na skutek „dobicia” przez szkodniki wtórne (cetyniec większy, smolik drągowinowiec, przypłaszczek granatek, kornik ostrożebny i sześćozębny oraz kózki) drzew osłabionych żerem foliofagów, głównie brudnicy mniszki na terenie Wielkopolskiego PN, Słowińskiego PN i Wolińskiego PN oraz szkód spowodowanych przez okiśc i grzyby pasożytnicze (Kampinoski PN i Roztoczański PN). Również od kilku lat wzrasta w niektórych parkach masa drewna świerkowego pozyskanego z drzew zasiedlonych przez szkodniki wtórne, głównie przez kornika drukarza (*Ips typographus* L.), czterooczaka świerkowca (*Polygraphus poligraphus* L), drwalnika paskowanego (*Trypodendron lineatum* Oliv.), rytownika pospolitego (*Pityogenes chalcographus* L.), polesiaka obramowanego (*Hylurgops palliatus* Gyll.) i inne gatunki.

Najwięcej drewna zasiedlonego pozyskały: Karkonoski PN, Gorczański PN, Tatarzański PN. Głównymi czynnikami osłabiającymi drzewostany w dwóch pierwszych parkach były gradacje szkodników liściożernych (wskaźnicy modrzewianeczki w Karkonoskim PN oraz zasnuj wysokogórskiej w Gorczańskim FN) oraz emisje przemysłowe.

Od wielu lat obserwuje się w naszym kraju obumieranie drzewostanów jodłowych. Proces zamierania jodły zaznaczył się dość wyraźnie w drzewostanach jodłowych Świętokrzyskiego PN, gdzie od kilkunastu lat rocznie wydziela się po kilka tysięcy m³ posuszu jodłowego. Ostatnio proces zamierania jodły nasilił się również w Roztoczańskim PN.

Wzmoczone i masowe wydzielanie się posuszu w drzewostanach jodłowych Świętokrzyskiego PN należy przypisać chronicznemu występowaniu zwójek jodłowych i szkodliwej działalności emisji przemysłowych, szkodom powodowanym przez opieńkę miodową, huragany i okiść, wahań poziomu wód gruntowych, inne mało poznane czynniki chorobotwórcze oraz masowe występowanie szkodników wtórnych, takich jak: smolik jodłowiec (*Pissodes piceae* Ill.), wgryzoń jodłowiec (*Cryphalus piceae* Ratz.) i jodłowiec krzywozębny (*Pityokteines curvidens* Germ.).

Poważne szkody w niektórych parkach i rezerwatach powoduje zwierzyzna łowna przez spalowanie kory i zgryzanie odnowień. Również duży udział w przedwczesnym zamieraniu drzew mają choroby wywoływane przez grzyby, przede wszystkim przez hubę korzeni (*Heterobasidion annosum* (Fr.) Cke) i opieńkę miodową (*Armillaria mellea* (Vahl ex Fr) P. Karsten).

3. OCHRONA LASU W PARKACH KRAJOBRAZOWYCH I OBSZARACH KRAJOBRAZU CHRONIONEGO

Głównym celem ochrony lasu w parkach krajobrazowych i obszarach krajobrazu chronionego jest zapewnienie ciągłości produkcji leśnej i trwałości biologicznej lasu na takim poziomie, aby nie stracił on swych walorów estetyczno-krajobrazowych i wartości przyrodniczych.

Jednym z celów tworzenia wymienionych obiektów ochronnych jest odciążenie parków narodowych od ruchu turystycznego, gdyż masowy i nieskoordynowany ruch turystyczny pociąga za sobą często nieobliczalne szkody w zakresie ochrony przyrody.

Dla lasów w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu największe niebezpieczeństwo tkwi w ich atrakcyjności, bowiem turyści — szukając miejsc jak najatrakcyjniejszych — masowo penetrują tereny ciekawsze krajobrazowo, powodując szkody w gospodarstwie leśnym. Zagrożenie tych obiektów będzie wzrastać wraz z nasileniem się turystyki. Dlatego też dla tych terenów niezbędną potrzebą jest ustalenie tzw. pojemności turystycznej, czyli liczby osób, mogących jednocześnie użytkować dany teren, bez obawy dalszego pogłębienia procesów degradacyjnych szaty roślinnej.

Jednym z parków krajobrazowych, w którym nadmierny ruch turystyczny koncentrujący się na terenach zalesionych zagraża istnieniu drzewostanów, jest Nadmorski Park Krajobrazowy.

Za całość gospodarki leśnej w parkach krajobrazowych odpowiadają leśnicy. Natomiast Urząd Wojewódzki i władze administracji terenowej sprawujące nadzór oraz kontrolę nad całokształtem działalności gospodarczej tych obiektów powinny zapewnić właściwą ochronę środowiska przyrodniczego na tych terenach poprzez zabronienie na nich lokalizo-

wania zakładów przemysłowych, powodujących zanieczyszczenie środowiska.

Wykorzystanie leśnych parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu do celów społecznych (turystyka, rekreacja itp.) będzie wymagało zmiany zasadniczego celu gospodarki leśnej na tych terenach, którym nie może już być tylko produkcja drewna.

Postępowanie ochronne w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu powinno być zgodne z obowiązującą aktualnie instrukcją ochrony lasu, gdyż problemy ochrony lasu w tych obiektach są w zasadzie podobne jak w lasach gospodarczych. Poza tym należy uwzględnić przy planowaniu zabiegów zwalczania w tych obiektach ich wartość przyrodniczą oraz funkcje.

4. DYSKUSJA I WNIOSKI

Zarysowane w artykule ważniejsze problemy ochrony lasu na obszarach objętych ochroną przyrody i krajobrazu nie wyczerpują całej tematyki z tego zakresu. Niemniej wykazały one, że stan sanitarny i zdrowotny drzewostanów w tych obiektach jest zbliżony do lasów objętych normalną gospodarką leśną. Nie ma w tej chwili w Polsce ani jednego parku narodowego, ani rezerwatu, w którym nie byłby widoczny ujemny wpływ działalności człowieka na jego drzewostan. Nie ma również lasów odpornych na występowanie gradacji szkodliwych owadów, jest tylko kwestia stopnia tej odporności.

Pierwotne ogniska gradacyjne szkodników liściożernych i wtórnych mogą powstać zarówno w obiektach leśnych prawnie chronionych, jak i w lasach gospodarczych, chociaż w tych ostatnich rejestrowane są częściej.

W ostatnich latach, ze względu na gradację brudnicy mniszki, wskaźnicy modrzewianeczki, zasnui wysokogórskiej, zwójek jodłowych, kornika drukarza i innych owadów na terenach parków i rezerwatów powstała konieczność podjęcia decyzji o ratowaniu drzewostanów w tych obiektach. W takich wypadkach okazało się, że podjęcie prawidłowej, szybkiej decyzji nie jest sprawą łatwą. Natomiast zwlekanie z jej podjęciem (np. opóźnienie o 1 rok decyzji o użyciu środków chemicznych), jak miało to miejsce w Słowińskim Parku Narodowym, spowodowało obumarcie drzewostanów na olbrzymich powierzchniach.

Zgodnie z obowiązującymi u nas przepisami na obszarach podlegających ochronie ścisłej w parkach narodowych oraz w rezerwach ścisłych (poza parkami) ingerencja człowieka jest — jak wiadomo — zasadniczo zakazana. Jedynie w szczególnych sytuacjach naruszenia stanu lasu przez poważną klęskę elementarną lub w przypadku niebezpieczeństwa pojawienia się szkodnika zagrażającego istnieniu lasu mogą być na terenach poddanych ochronie ścisłej zastosowane zabiegi, uznane za niezbędne przez Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej na podstawie opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody (Rozporządzenie Rady Ministrów z 30 X 1954 r. w sprawie utworzenia Pienińskiego Parku Narodowego — § 9. p. 1).

Natomiast na obszarach podlegających ochronie częściowej zezwala się na niektóre niezbędne zabiegi gospodarcze. Na przykład w rezerwach częściowych są prowadzone różnego rodzaju zabiegi mające za zadanie spełnienie celu (ochrona roślin, zwierząt, krajobrazu itp.), dla którego powołano dany obiekt. Na terenach podlegających ochronie częściowej w parkach narodowych zaleca się między innymi w ramach unaturalnienia przebudowę zniekształconych drzewostanów. W związku z powyższym nie powinno budzić zastrzeżeń postępowanie ochronne zmierzające do zabezpieczenia lub do usunięcia poważniejszego zagrożenia obiektu chronionego, jeśli zostanie wykonane w odpowiedni sposób, zgodny z zasadami obowiązującej instrukcji ochrony lasu (jeśli to możliwe, bez stosowania środków chemicznych).

W przypadkach śmiertelnego zagrożenia lasów w parkach narodowych i rezerwach ścisłych przez czynniki szkodotwórcze o długookresowym działaniu, których usunięcie wymagać będzie kilkuletnich działań, dopuszcza się możliwość zmiany statusu rezerwatu ścisłego na częściowy. Decyzje w tej sprawie podejmuje Minister Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej na podstawie wniosku Komisji Parków Narodowych i Rezerwatów PROP skonsultowanego z Departamentem OP.

Dużym utrudnieniem w podjęciu prawidłowej decyzji w tym zakresie jest brak precyzyjnych definicji takich terminów jak „rezerwat ścisły” i „rezerwat częściowy”.

Przy podejmowaniu decyzji w każdym przypadku należy brać pod uwagę odpowiedzi na następujące pytania:

a) czy czynnik zagrażający istnieniu lasu jest pochodzenia naturalnego czy antropogenicznego?

b) co jest głównym elementem ochrony w danym rezerwacie i jakie będą następstwa dla tego elementu w przypadku niepodjęcia działań ochronnych?

Ochrona lasu w obiektach prawnie chronionych jest czynnością trudną, ale niezmiernie ważną. Jej specyfika polega na tym, że musi brać pod uwagę nienaruszalność pewnych zasad oraz zadania i cele, dla których dane obiekty chronione zostały utworzone.

Na podstawie powyższych rozważań można sprecyzować następujące wnioski:

1. Głównymi czynnikami wywołującymi zaburzenia i zniszczenia w drzewostanach parków i rezerwatów oraz innych obiektów prawnie chronionych są: przemysłowe zanieczyszczenia powietrza, masowy ruch turystyczny oraz gradacje szkodliwych owadów.

2. Parki narodowe i rezerwaty przyrody nie mogą się obejść bez świadomej celu i celowo ukierunkowanej ochrony lasu, której naczelnym zadaniem powinno być zachowanie obiektów tych w stanie wysokiej odporności biologicznej i dobrym stanie zdrowotnym.

3. Wszelkie działania z zakresu ochrony lasu w obiektach prawnie chronionych powinny uwzględniać zadania i cele, dla których dane obiekty chronione zostały utworzone, ich wartość przyrodniczą oraz obowiązujące zarządzenia.

Z Zakładu Ochrony Lasu
Instytutu Badawczego Leśnictwa
w Warszawie

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 5 maja 1986 r.

Краткое содержание

В работе представлено актуальное санитарное состояние и здравосостояние лесов в национальных парках и заповедниках. Констатировано, что в настоящее время нет в Польше ни одного национального парка, ни одного заповедника, в котором не было бы заметно отрицательное влияние деятельности человека на его насаждения. Главными факторами вызывающими ослабление и отмирание лесов в объектах охраняемых законом являются: промышленные загрязнения воздуха, массовый туризм, а также градации вредных насекомых. Самые большие потери связанные с влиянием первого из этих факторов наблюдаются в национальных парках: Ойцовском, Свентокшиском, Карконоском, Велькопольском и Кампиносском, а также в около 100 заповедниках. Интенсивнее всех, в смысле туризма, эксплуатируется Татшанский национальный парк, который посещают в течение года более чем 3 млн. человек. В 1981—1984 годах монашенка шелкопряд (*Lymantria monacha* L.) наблюдалась на территории 4 национальных парков (Кампиносского, Словинского, Велькопольского и Волинского) на площади 27.427 га, а защитными мероприятиями охвачена территория 23.983 га. В этот период наблюдалось также массовое появление других листьеядных вредителей, например, листовертки листовичной (*Zeiraphera diniana* Gn) в Карконоском национальном парке, елового пилильщика ткача (*Cephalcia falleni* Dal.) в Горчанском национальном парке и т.п.

В настоящем санитарном положении и здравосостоянии лесов национальные парки и заповедники не могут обойтись безприменения защитных мероприятий, если должны выполнять задания и цели, для которых были созданы.

Summary

In the paper, the author presented the up-to-date sanitary and health condition of the forests in national parks and reservations of nature. He states that there is in Poland no national park or reservation of nature without visible negative influence of the activity of man on its stand. The main factors contributing to the impairment and dying of forests in objects protected by law are industrial air pollution, mass tourism and outbreaks of pests. The greatest damage connected with this influence of the first of mentioned factors occur in Ojców National Park, Święty Krzyż NP, Karkonosze NP, Great Poland NP and Kampinos NP as well as in about 100 reservations. The Tatra National Park is exploited most intensively by tourists — about 3 million persons yearly. In the years 1981—1984, the nun moth (*Lymantria monacha* L.) occurred in 4 national parks: Kampinos NP, Słowiński NP, Great Poland NP and Wolin NP, on a total area of 27,427 ha, and control treatments were performed on 23,983 ha. In this period, also the mass appearance of other foliophagous insects was observed, e.g. *Zeiraphera diniana* Gn. in Karkonosze National Park and *Cephalcia falleni* Dal. in Gorce National Par, etc.

In present sanitary and health situation of forests, the national parks and reservations cannot go without control treatments, if they have to fulfil the tasks and goals, for which they have been called to life.